

Yeni gelince de eski sürüyor...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 14 Nisan 2020 10:24 -

Yenin gelmesi, diyelim devrim olması, eskinin yıllarca değişik biçimlerde sürmeyeceği anlamına gelmiyor. Devrim, politik iktidarın sınıfsal bileşiminin değişmesidir; iktidar değişebilir ama aynı durum toplumsal yapının oldukça yavaş değişmesini ve hatta bazı özelliklerin neredeyse değişmemesini ortadan kaldırmaz. Sonuçta yeni, bu devrim bile olsa, eskiden hem büyük kopuştur ve hem de onun değişik özelliklerinin başka şartlar altında sürmesidir.

Birkaç örnek verirsek:

Marcel Proust'un "Geçmiş Zamanın İzinde" roman dizisini okudunuz ya da okumaya başladınız mı, bilmiyorum. Burada ayrıntılarıyla anlatılan aristokrat aileler arasındaki iç ilişkilere başlangıçta hayret ederseniz; bu kadar ayrıntıya ne gerek vardır? Sonra Hobsbawm'ın Devrim Çağı kitabını okuduğunuzda Fransız kültürünün aristokratik özelliğinin devrim sonrası edebiyatta nasıl sürdüğünü öğrenirsiniz. Devrim öncesinde aristokratlık Fransız toplumunun her alanını etkilemiştir ve bu özellik devrim sonrasında da epeyce zaman sürecektir. Dünyanın en bilinen şövalye romanı Pardayanlar'ın kendisini anarşist olarak tanımlayan Michel Zevaco tarafından Fransa'da yazılmış olması anlaşılabilir çünkü Pardayan her ne kadar kendisini basit bir insan olarak da tanımlasa da sonuçta değişmez değer yargılarıyla aristokratlara yakındır.

Benzer durum Ekim devrimi sonrasında da görülebilir. Klasik bale ve iyi edebiyat Çarlık döneminde takdir edilirdi. Çarın bir dönem idama mahkum olan ve ardından sürgüne gönderilen, ardından dünya çapında bilinen bir yazar olan Dostoyevski'nin cenaze törenine katılması bunun göstergesidir.

Klasik bale Ekim devriminden sonra da sürer, keza edebiyat da. Sovyet toplumu edebiyata büyük önem verir ve bu özellik devrim öncesinden kalmaz.

Başka bir yazıda devrim sonrasındaki edebiyatın ve toplumcu gerçekçilik akımının devrim öncesindeki büyük Rus edebiyatını nasıl sakatladığını anlatmaya çalışacağım. Sakatladılar ve yerine daha iyisini de koyamadılar.

Yeni gelince de eski sürüyor...

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 14 Nisan 2020 10:24 -

Sosyalist ülkelerde kadının özgürleşmesinde de benzer durum görülür. Erkeklerin bundan genellikle hoşlanmaması hayatın değişik alanlarında kendilerine yeni rakiplerin çıkmasıyla ilgilidir. Kadın, baba ve ağabeyin engellemelerinden kurtularak daha iyi eğitim gördüğünde ve çalışmaya başladığında bu cins için başka sorunlar kendini gösterir: kadınlar yoğun sigara içmeye başlarlar ve alkol tüketimleri de artar.

Bunu devrim sonrası tarihini ayrıntılı öğrendiğim Bulgaristan'da görmek mümkündür ve yaklaşık olarak diğer sosyalist ülkeler için de geçerlidir.

Bulgaristan Komünist Partisi yöneticileri akıllı davranıyorlar ve eskiyi reddedip yerine yeniyi koymak yerine –isteseler bile bunun yapılamayacağını görüyorlar, burada mesele karar almakta değil, uygulamaktadır- eskiyi farklı yorumlayarak yeniyle bütünleştirmeye çalışıyorlar.

Mesela dine karşı mücadele ederken önce dini ritüelleri yasaklamaya kalkıyorlar, olmuyor; yeni doğan bebekler bazen gizlice yine vaftiz ediliyor. Bunun yerine her yeni doğum için yerelin parti yetkililerinin de katıldığı kutlama töreni yapmaya başlıyorlar. Yine vaftiz olabilir ama burada önemli olan doğaldır ki güncel parti politikasına yönelik konuşmaların da yapılacağı yeni bir kutlama tarzını gündeme sokmak ve eskiden olanı geriye itmektir. Aynı uygulama evlenme törenleri için de yapılıyor; dini ritüelleri yasaklamakla ortadan kaldıramazsınız, bunlar insanların eğitim düzeyi yükseldikçe de ya sürüyor ya da çok yavaş geriliyorsa, yapılması gereken alternatif ritüeller uygulamaktır. Böylece insanlar anılarında iki ritüeli birden hatırlayacaktır. Geçmişten gelen ritüele hem karşı çıkılır hem de zorunlu olarak kabul edilir, ama ona alternatif de üretilir, ikisi birlikte var olurlar.

İnsanların değişmesi politik ve ekonomik ilişkilerin değişmesinin oldukça gerisinden gelir ve reel sosyalist toplumlardaki sürekli amaç, insanları ilerideki bu değişime yetiştirmeye çalışmak olmuştur.

Hangi toplumlarda nasıl uygulandı, hangi hatalar yapıldı ve ne oranda başarı kazanılabildi, ayrıca incelenmesi gerekir.